

איפה המשיח? מה משמעות רכבת ההרים שמרימה ומפילה אותנו מדי יום?

ניסי ההצלה הצבאיים הם הדרך של הקב"ה לקרוא לנו ולהעניק את התנאים שנוכל להיות קרובים אליו. ניסי הקמת המדינה ופלאות מלחמת ששת הימים הם אינם רק אירוע פיזי וחשוב כשלעצמו, כשליהודים יהיה מרחב פיזי בטוח לחיות בו, אלא אירועים בעלי משמעות רוחנית כדי ליישר את הדרך לעבודת ה'.

ב"ה | תשעת הימים | תשפ"ה

גשמי ברכה כשאפילו האדון מרוסיה התייצב לטובת עם ישראל נגד הממלכה האנגלית שפעלה נגד עם ישראל. אבל המנהיגים נעמדו להתווכח האם להזכיר במגילת היסוד את שמו של הקב"ה והחמיצו את ההזדמנות לגאולה.

ההזדמנות השנייה הייתה במבצע סיני. אילו בני ישראל היו מאמינים שלא מטוסי המיראז' הצרפתיים ולא המטוסים האנגליים מביאים את הישועה, אלא הקב"ה – הכול היה אחרת. אבל מעולם לא הייתה שעת הכושר כמו בימים אלו (מלחמת ששת הימים): הייתה זו מלחמת התורה והמצוות, כשיהודי במוסקבה אמר תהילים ויהודי אחר בבאפלו הניח תפילין זה סייע לכך שהיהודים ניצחו בארץ ישראל את שונאיהם ... אם מנהיגי ישראל היו אומרים לחייל שנלחם שינצל את הכוחות שהתגלו אצלו בימי המלחמה לטובת קיום התורה והמצוות, וגם זאת באופן של 'נעשה ונשמע', אזי היה העם כולו מוכן לעשות זאת והכול היה עכשיו אחרת.

הרבי מעביר חידוש מטלטל: **הגשמיות היא תשתית אל הרוחניות.** הקב"ה זורע גשמיות כדי שנקצור רוחניות. ניסי ההצלה הצבאיים הם הדרך של הקב"ה לקרוא לנו ולהעניק את התנאים שנוכל להיות קרובים אליו. ניסי הקמת המדינה ופלאות מלחמת ששת הימים הם אינם רק אירוע פיזי וחשוב כשלעצמו, כשליהודים יהיה מרחב פיזי בטוח לחיות בו, אלא אירועים בעלי משמעות רוחנית כדי ליישר את הדרך ולסלק את המניעות לעבודת ה'. כך נהיה פנויים להקים תשתית שבה יהודי יכול לנהל חיים שלמים של

למה המשיח לא בא? מה עוד יכול לקרות כדי שנראה אותו כאן? אנחנו עומדים בסיומה של שנת פלאות בה לצד הכאב על החיילים שנפלו ולהבדיל החטופים שעוד לא שבו, נגענו בשמים יום-יום. בימי בין המצרים בשנה שעברה חוסלו מוחמד דף והנייה ימ"ש, אחר כך נסראללה ימ"ש ואז הגיעה תורה של איראן ועם ישראל רוצץ את ראש מעצמת הסטרא אחרא העולמית, בשותפות עם ארצות הברית, הגדולה במעצמות תבל. התחושה הייתה שהקב"ה מאיר פניו ואנו קרובים לגאולה מאי-פעם.

אבל המשיח לא בא ואנחנו מרגישים בתוך רכבת ההרים שמעיפה ומפילה בפראות. החל מיום הפסקת האש עם איראן לפני כחודש, נהרגו 24 חיילים קדושים. הנפילה לקרקע המציאות התרחשה ברגע אחד ועוד באותו היום של תום המלחמה, פגע הטיל בבאר שבע וחיסל ארבעה אזרחים קדושים ואחר כך נודע אסון המטען בחאן יונס בו נפלו שבעה חיילים הי"ד ומאז אנו מדשדשים בלי כיוון.

מה קרה לגאולה? אם לא באה עד עכשיו – מה צריך לקרות שכן תבוא?

אין לנו הבנה בתהליכים שמיימיים ואנו שרויים בערפל. אבל בשבוע שעבר פרסם העיתונאי ידידיה מאיר בטורו בעיתון "בשבע", פגישת יחידות מדהימה שהייתה לרב חיים גוטניק אצל הרבי מליובאוויטש, רגע אחרי ניסי מלחמת ששת הימים (המקור בספר "מעשה ברבי", הרב אהרן דב הלפרין, עמוד 246). הדברים הם הכוונה ברורה למצב וחץ ישיר לפעולה.

1. **הרבי מליובאוויטש בפגישת "יחידות" בקיץ תשכז:** שלוש פעמים בדורנו נתן הקב"ה הזדמנות לאתחלתא דגאולה ... [הקמת המדינה ב] שנת תש"ח שלה הקב"ה

תורה ומצוות, חיים רוחניים מערכתיים ברמה של מדינה ושלטון.

אבל בעבר החמצנו את ההזדמנות ועצרנו באמצע הדרך. לקחנו את ההצלה הפיזית והלכנו לעשות חיים טובים, במקום להשתמש בה כמנוף להעצמת הייחודיות שלנו כעמו של הקב"ה.

בהזדמנות אחרת הזכיר הרבי כי זאת המטרה היסודית בעצם קיומה של ארץ הקודש:

תורת מנחם כז/398: תחשבו על מכונה משוכללת שנוע-דה לייצר דברים כבירים, אבל אפשר להשתמש בה עבור תוצרים קטנים. אם נשתמש במכונה עבור דברים קטנים, היא תביא תועלת, אבל הייעוד המרכזי לא מומש. המכונה החמיצה את תכליתה וכוזבה על דברים שוליים.

ארץ ישראל יכולה להיות רק מדינת היהודים, כמו שלבנון עבור הלבנונים ומקסיקו עבור המקסיקנים, אבל אז אין בה דבר ייחודי וקשה לומר שהיא מממשת את היכולות האדירות שהועיד לה הבורא. כאשר תתנהל הארץ על פי אמות המידה של התורה ותהווה מגדלור רוחני, היא תבטא את הייחודיות שלה, תעמוד במדרגה גבוהה ותפיץ אור גדול.

ארץ ישראל היא לא רק "ארץ היהודים", אלא גם ובעיקר, "ארץ היהדות", המרחב בו מתנהלים חיים יהודיים ברמה של מדינה. לכן הניסים הקשורים בארץ נועדו לקדם אותנו לעבר מטרה זו.

הניסים המופלאים שראינו בשנה האחרונה, מחייבים לקחת את ההזדמנות לידיים ולמצות אותה. אם בעבר פספסנו שלוש פעמים, עכשיו מוטלת האחריות על השלטון ועל כל אחד מאתנו להיות זה שמכין את הארץ להיות מעון לשבתו יתברך.

אנו רוצים לעסוק בדרך המעשית שבה הפעם לא נחמיץ את ההזדמנות, נטפס קומה ברמה הרוחנית ונביא גאולה. אבל קודם לכן אציין לפי עניות דעתי, שתי הוכחות יסודיות מהתורה עצמה, המבססות את היסוד הכביר שהציב הרבי: **האירועים הפייזיים בארץ ישראל הם התשתית לקשר עם הקב"ה.** הגשמיות של היהודי אינה עולם בפני עצמו, אלא מבוא והזמנה לקשר הרוחני.

ב. הוכחה ראשונה: משמעות הברכות בארץ ישראל.

פרשת "בחקתי" הציגה את הברכות העצומות למקיימי מצוות ה' וההיפך למי שעושה את ההיפך ח"ו. כל אחד מעלה את הקושיה העצומה שלא הפסיקו ראשונים ואחרונים לעסוק בה: איך התורה מתמקדת בטפל ומתעלמת מהעיקר? כיצד מובטחות רק הבטחות גשמיות אודות שלום ושלווה בארץ ישראל ולא נאמרת אפילו

מילה אחת אודות השכר והעונש הרוחניים בעולם הבא?

2. ויקרא כו: אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו... וישב-תם לבטח בארצכם: ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחר-ריד... ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב... ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם... ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם.

השכר יתבטא בזקימות קומה ביטחונית ושקט ושלווה מדיניים, בעוד העונש יבוא לידי ביטוי בפחד ואימה מפני האויבים ח"ו. התמיהה עולה מאליה: האם זה העיקר?! האם הנוחות בחיי העולם הזה הם החלום של היהודי?! הרי העולם הזה הוא בסך הכול פרוזודור שלפני הטרקלין ויפה שעה של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה?

אין לנו דרך להבין את גודל העונש בעולם הבא, כמו שעיור לא יבין יופיה של זריחה וחירש לא יתפוש עונג של מנגינה קסומה. מדובר באושר מסוג אחר לחלוטין שאין לנו רגישות אליו. בכל זאת דוגמה אחת מגודל השכר בעולם הזה על מעשה אחד, שיכול ללמד בקל וחומר את גודל השכר בעולם הבא.

עוג מלך הבשן חי לפחות אלף שנים. הוא נולד עוד קודם המבול, בתקופת הנפילים הענקיים שהיו בארץ, שרד את המבול כאשר נתלה עם גופו הענק על תיבת נח מבחוץ וחי את כל תקופת האבות, גלות מצרים ועד שבני ישראל נכנסו לארץ. אריכות הימים העצומה - בתקופה שכבר לא חיו בה כל כך הרבה שנים - באה לו כשכר על מצווה אחת ויחידה: הוא עדיין את אברהם על נפילת לוט בשבי. הדבר זיכה אותו בשכר עצום, כדי שיקבל כל שכרו בעולם הזה ויהיה נקי לקבל עונשו בעולם הבא.

נחשוב: אם זה שכר על מצווה אחת ויחידה וחז"ל אמרו שיפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה - אז מה גודל השכר לעולם הבא?

כיצד, אם כן, התורה מתעלמת מהשכר העיקרי ומתמקדת ב'פיצוחים' בדמות שקט בארץ ישראל? נחשוב על מעביד שמכנן טיול חלומי לעובדים המצטיינים בהרי האלפים, ותמורת זאת יכריז שעובד מצטיין יקבל בסוף החודש שעון...!?! הנה תמיהתו החריפה של רבי יוסף אלבו:

ספר העקרים מאמר ד לט: הספק אשר לא סרו ראשונים ואחרונים מלספק בו: למה לא נזכר בתורה היעוד הרוחני בפירוש כמו שנזכרו היעודים הגשמיים? ...

בהערה הובאה הרחבה חשובה בעניין¹.

1 מציאות העולם העליון התבארה בעיקר בחז"ל, והמקור המפורש הראשון הוא בספרי הנביאים (שמואל א כה): "והייתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע". זה היה בתקופה בה דוד ברח משאול. הוא אסף קבוצת נערים כדי למצוא דרך להתקיים. הם הציעו עצמם לעבודה בבית נבל הכרמלי העשיר, ובסוף החודש ציפו למשכורת. אולם האיש שהיה "נבל", כשמו, התעלם ולא שילם. בזעמם חשבו לנקום בו, אבל אשתו החכמה, אביגיל, עצרה אותם והזכירה את העולם ההוא. 'תתאפקו כאן כדי להרוויח למעלה ובעלי יקבל את גמולו שם'. אחרי כמה ימים הוא חלה ומת (ואביגיל התחתנה בהמשך עם דוד).

אולם חשוב להוסיף שעצם קיום הנפש הרוחנית ומתן שכרה לעולם הבא הוא דבר שמתבקש **בשכל והיגיון**. התבוננות פשוטה לתוך עצמנו, מחייבת שאנו יוצרים **כפולים**: גוף ונפש. **גוף מהעולם הזה ונפש מהעולם הרוחני**. נשווה אותנו למכשיר אנדרואיד: מה מותר האדם מהטלפון? הרי המכשיר יכול לבצע

הכלי יקר בתחילת פרשת "בחקתי" מביא שבעה ביאורים מגדולי בעלי המחשבה. כמו: המון העם מבין דיבורים על תשלום במזומן – שכן ועונש בעולם הזה ואינו מתרשם מדיבורים רחוקים אודות 'שוטף פלוס מאה עשרים...' בעולם ההוא. ביאור נוסף: פרשת הברכות והקללות מדברת אל הכלל שישמור מצוות ה' ויזכה בשכר מתאים, בעוד העולם הבא מדבר על הפרט הבודד.

הפעם נתמקד ביסוד גדול שכותב הרמב"ם ומובא רבות בשיחות אדמו"ר:

רמב"ם תשובה ט: אין אותן הטובות סוף מתן שכרן של מצוות ולא אותן הרעות סוף הנקמה שנוקמין מעובר על המצוות, אלא כך הכרע הדברים: הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים... והבטיחנו שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש – יסיר הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן. וכן ישפיע לנו כל הטובות המזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלום ורבי כסף וזהב... ונשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצווה כדי שנזכה לחיי העולם הבא.

ההתחייבות של המעביד לעובד, כוללת שני פרטים: הספקת **תנאי עבודה** כדי לעשות מלאכתו בצורה מיטבית. למשל, החזר נסיעות, טלפון, ביגוד והבראה ומשכורת בסיסית כדי שיוכל לעבוד ברוגע ולפנות מחשבתו למשימות המוטלות עליו. מעבר לכך, המעביד מבטיח שכר גדול שמעבר לנדרש לצורך העבודה עצמה, כדי לבטא את הערכתו למשמעות של העובד והעבודה. עובדים בכירים מקבלים שכר ענק, שהוא הרבה מעבר לתנאי מחיה, כדי לבטא את הערך והתפוקה שלהם.

פרשת הברכות והקללות מדברת רק על הפרט הראשון: **גשמיות כדי לעשות ממנה רוחניות**. הקב"ה מבטיח כאשר היחיד והציבור מתמסרים לקיום המצוות – הוא יעניק תנאים מלאים כדי לעשות זאת יותר בלי דאגות של פרנסה, נחת ובעיות ביטחון ומדיניות. מעבר לכך, יש את השכר הגדול שמעבר לתנאי המחיה, שהוא ביטוי הערך לגדול העשייה של חיבור עליונים ותחתונים והשכר הזה אינו מגיע כלל בעולם הזה ואינו מדובר בכלל בתורה. לדוגמה, השכר העצום שקיבל עוג מלך הבשן ברמות אלף שנות חיים, אינו באמת נדרש לתנאי מחיה של רשע כזה, אלא אך ורק דוגמה קטנה לגדול השכר העתידי על מצווה אחת, ובבחינת "אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה".

למדנו מדברי הרמב"ם לענייננו: אם זכינו השנה למעין והתחלת קיום ההבטחות של פרשת בחקתי – "וישבתם לבטח בארצכם ושכבתם ואין מחיר" – מדובר בתשתית לחיים של **פניות רוחנית והתמסרות למצוות ה'**. השכר הגשמי אינו עומד בפני עצמו, אלא הזמנה ומקפצה להעמקת שם ה' בתוכנו וככל שנעשה זאת – נזכה להתגשמות מלאה של הברכות בגאולה השלמה. מנגד, החמצת ההזדמנות היא כאשר **עוצרים באמצעי** – בניסים הגשמיים ולא מתקדמים אל היעד: ההיבט הרוחני.

(כשם שהדברים אמורים ברמת הכלל, כך הם נכונים ברמת הפרט: כאשר יהודי זקוק לנס, עליו לשאול איך אני משכנע את הקב"ה שאדע לנצל את את הנס לעבודת ה'?). יש לחשוב על תוספת רוחנית שתפתח לו שערים חדשים של השפעה וחסד. בהערה² הובא סיפור

התורה לא מתכוונת להבטיח שכר ועונש. פרשת הברכות והקללות אינן עוסקות במשכורת שיקבלו מקיימי מצוות ה'. שכן כדברי אנטיגנוס איש סוכו בתחילת פרקי אבות, אדם אמור לעבוד את ה' מאהבה, שלא על מנת לקבל פרס. ההבטחות המדוברות בתורה נועדו למטרה אחרת לחלוטין: לייצר תשתית של רוגע ושקט שמפנה את הראש לעבודת ה'. כך ברמה המדינתית: לייצר מרחב שלטוני בו אפשר להקים חיים שלמים של עבודת ה'.

הקב"ה אומר: אם אתה עובד אותי – אתן לך את היכולות שתוכל לעבוד אותי יותר בשקט ובשלווה. כך להיפך: אם אינך עובד אותי – אקח לך את תנאי המחיה, כדי שתזיק פחות... כמו שהורים אומרים לילד: אם אתה לא אוכל, כנראה שאינך רעב ולא תוכל לקבל שוקולד אחרי הארוחה...

כל פעולה שהאדם מבצע, לחשוב, לדבר, לצחוק ולבכות על פי הזמנה? אבל למכשיר **אין אני**. אין אישיות שקמה בבוקר עצובה, לווהטת, בוכה, שמחה ומתוסכלת. אין שם "אני" רוחני שעומד מאחורי כל העשייה.

ביטוי נוסף של הנפש: הגוף הוא **רשות הרבים** וכל מה שאני יודע עליו, יכולים לדעת גם אחרים בעזרת המכשור המתאים. אבל הנפש היא רשות היחיד, היא אותו עולם רוחני שהוא פרטי לחלוטין: הזיכרונות, המחשבות, ההרגשות, הכאבים. אין לאדם שום דרך להוכיח שכואב לו, חוץ ממה שהוא עצמו מרגיש.

וכיון שיש בנו נפש רוחנית שאינה חלק מהגוף, מובן שהיא שורה בגוף. אבל **לא תליה בגוף**. היא יורדת לתוכו עם ההיריון והלידה וחוזרת למקור חוצבה בגמר החיים. כדברי שלמה בקהלת: "וישוב העפר אל הארץ כשהיה והורח תשוב אל האלוקים אשר נתנה". כאן הולכים הנביאים וחז"ל צעד נוסף, כאמור בפנים, ומלמדים שהנפש נדונה לעולם הבא ומקבלת שכרה על מאמציה בעולם הזה.

2 הרב מנחם ובהב הוא ראש כולל ותלמיד חכם בירושלים. הוא היה אז בן 25 שנים, אבא טרי לשני תינוקות, כשהחל לחוש כאב באוזן שהחריף מיום ליום ושמייעתו נחלשה. בדיקה אצל רופא אף/אוזן/גרן, ריצה לבית הרפואה בלינסון לבדיקת MRI מוח, ואז הבוקר הנורא שאחרי הבדיקה: נירורכיורוג בכיר התיישב על המיטה ואמר דברים כהווייתם: "יש לך גידול בגזע המוח. הוא אמנם שפיר, אבל הוא בתוך גזע המוח. הגידול אינו גדול ואינו קטן, הוא ענקי. הבעיה היא שהוא מקנן בתוך המוח ובמקום כזה, ובגודל כזה, הקרנות לא יעבדו".

הרב פירר המליץ על רופא בבית הרפואה "הרסה" כמומחה יחיד בארץ שמסוגל להתמודד עם גידול בהיקף כזה. גם הרופא הזה לא טיח את המצב ונתן לאבא הצעיר להבין שגורלו נגזר. "יש לך בראש מפלצת שאוכלת לך את המוח, מי שיאמר שהוא יכול להוציא את הגידול בלי להותיר רושם, משקר במצב נחושה. הגידול יושב על שורה של עצבים שכל אחד הוא מרכז פיקוד של יכולות בגוף ופגיעה קטנה בהם תיקח את השמיעה, את הראייה או הנשימה...". כל מילה נוספת סחורה את דעתו של ובהב.

הגאון הרב משה לנדא ז"ל נכנס לתמונה ונקב בשמו של רופא בקליפורניה כמנתח יחיד בעולם שמסוגל להצליח עם הניתוח. הרב לנדא נטל על עצמו את גיוס הסכום לצורך ההטסה והפעילות הרפואית: \$130,000.

בראש חודש אייר הושכב הרב ובהב על מיטת הניתוחים בלוס אנג'לס. כשעה אחרי תחילת הניתוח, הרופא יצא אל האב שעמד בחוץ ועדכן כי המצב מסובך והניתוח יארך הרבה יותר ממש וחצי השעות שתוכננו מראש. הרופא הוסיף בארשת מוטרדת כי הגידול קרוב לעצב הנשימה וזו משימה בלתי אפשרית לדלג

מנגד, חולפות השנים מאז הכניסה לארץ ואחרי מאות שנות השופטים, עם ישראל מתאוה למינוי מלך שיעמוד בראשם. הם פונים לשמואל הנביא שיוכיל את המינוי והתגובה של שמואל זועמת:

שמואל א ח: שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים: וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו ויתפלל שמואל אל ה': ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך, כי לא אתך מאסו כי אותי מאסו ממלך עליהם.

שמואל מזדעזע מבקשתם ומבקש רחמים מאת ה'. התגובה האלוקית עוד יותר חריפה: לא כך הם מאסו כי אם במלכותי ורוצים מלך שיחליף את הקב"ה. לא פחות.

הסתירה ברורה ואין קשה ממנה והמפרשים צועדים בדרכים רבות. סוברים שהבקשה העקרונית למלך היא נכונה, כהכרעת הרמב"ם הנ"ל שמינוי מלך הוא מצווה בדרך לגאולה. הייתה רק בעיה בבקשה הספציפית שלהם. יש אומרים שהנקודה בזמן בה הם פנו לבקש מלך, נועדה להתנער מסמכות שמואל כנביא ה' ורצו מלך שיוכיל אותם בחוקי הגויים ולא בחוקי התורה, וכן הלאה.

במסגרת הזו, אנו רוצים להציג הסבר מקורי שכותב האדמו"ר הצמח צדק ונושא קשר ישיר לעיון המרכזי שלנו בשיעור (התבאר היטב בליקוטי שיחות כד/104): המלך שהם רצו הוא לא המלך שהקב"ה רוצה, והמלך שהקב"ה רוצה הוא לא המלך שהם רצו.

הם ביקשו מלך שיוכיל מלוכה **ארצית**, שביא למקסימום את החיים האנושיים: ינהל את איסוף הזבל, את תשלומי המסים, את שלטון החוק והסדר וניצחון האויבים. אבל זה מאכזב עבור יהודי: את הפרטים האלו אפשר לפתור גם בלי מלך ויהודי צריך מלך כדי

מטלטל שצריך לחבוש גארטל כדי לספר אותו...³ כך כשיהודי זכה כבר לנס, עליו לשאול מה הקב"ה מצפה שאעשה יותר טוב עם החיים שלי? לאידך, במידה ההפוכה ל"ע: כשקורה דבר שלילי, יש בכך רמז שהחיים אינם מתקדמים בכיוון הנכון והשאלה המיידית היא מה עלי לתקן כדי להשיב אותם למסלול?

עד כאן הוכחה אחת לקשר בין גשמיות לרוחניות. נמשיך עם ראייה שניה ומיוחדת במינה: משמעות מצוות מינוי מלך בארץ ישראל.

אחת הסתירות הקוטביות בתנ"ך היא סוגיית מינוי מלך לעם ישראל: האם התורה תומכת במשטר מלוכני או מתנגדת לו? האם סגנון המשטר הראוי הוא מלך שעומד בראש העם, אדם שמקבל כוח מוחלט ונצחי שעובר מדור לדור, אסור לחלוק על דבריו והמפר אותם הוא מורד במלכות או שמא ההיפך הוא הנכון: הכוח משחית וריכוז שלטון בידי אחד ללא מנגנוני בקרה ואיזון הוא מתכון להרס רוחני. כפי שאירע בפועל אצל רוב מלכי יהודה וישראל ולכן השלטון הנכון הוא מוגבל ומתחלף, זמני כמו אצל משה והשופטים, אינו עובר לזרעם וגם סמכויות המלך מוגבלות?

מצד אחד נאמר בפרשת שופטים:

דברים יז: כי תבא אל הארץ אשר ה' אלוהיך נתן לך ... ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: שום תשים עליך מלך.

הרמב"ם קובע כי מינוי מלך הוא מצווה בתרי"ג המצוות והוא תנאי בסיסי לבניין בית המקדש:

רמב"ם מלכים א: שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך, שנאמר 'שום תשים עליך מלך' ולהכרית זרעו של עמלק ... ולבנות בית הבחירה.

על פגיעה בו.

בכל זאת, הלא יאומן קרה: המנתח הצליח לבקוע דרך העצבים ולהוציא את הגידול בשלמותו בלי להותיר זכר. יומיים אחרי הניתוח ירד הרב והבה מהמיטה והחל לצעוד על הליכון. אחרי ארבעה חודשים של פעילות פיזיותרפיה בלתי נלאית ובכוח רצון אדיר, הוא שב ללכת. הרושם היחידי שנותר הוא איבוד השמיעה באוזן שבה הכול החל, אבל החיים עצמם נמשכים כסדרם באופן נסי.

להצלה הפלאית היה עוד מרכיב: יממה לפני הניתוח, פתח הרב והבה את מסעו באוהל הקדוש של הרבי. בעומרו שם צלצל הטלפון ועל הקו היה הרב האשי שלי, הרב יעקב שוויכא, מראשי ישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד. הרב אמר: "מנחם, עליך לקבל החלטה מעשית שבגללה הקב"ה ירצה להשאיר אותך בחיים. עליך להיכנס אל האוהל עם בשורה עמה יעמוד הרבי לפני כיסא הכבוד ויעתיר עליך לנס רפואי. כבר חיברת ספר אחד, אבל הספר ההוא יועד לתלמידי חכמים, עליך לכתוב ספר שישמש את כלל ישראל".

בתוך מוחו של הרב והבה יושב גידול ענק, חייו עומדים על בלימה והרב דורש ממנו לפרוץ ולהתחייב לדברים שלא עשה. הוא נזכר כי שנה וחצי קודם פנה אליו מוציא לאור נמרץ בשם הרב אליהו וילהלם והציע לעמוד בראש פרויקט של ליקוט ועריכה מחדש של מנהגי חב"ד בכל מעגל השנה. הרעיון לא התקדם משיקולי תקציב וכעת הרב והבה נזכר ואמר לרבו: "אולי זאת תהיה ההחלטה שלי, לקחת את הפרויקט עם כל תקציב שהוא".

קשה להאמין, אבל על צג הטלפון בניו יורק הופיעה באותו רגע שיחה ממתנה מקרית מלאכי, מאותו מוציא לאור, הרב אליהו וילהלם. הוא התקשר לרב והבה בשביל עניין אחר לחלוטין, אבל הרב והבה הזכיר לו נשכחות והתחייב לקחת על עצמו את הובלת הפרויקט בכל סכום שהרב וילהלם ימצא לנכון.

ההצלה שהתרחשה למחרת בחדר הניתוח בקליפורניה, מקבלת כעת גיון אחר. ואם אתם שואלים, החלק הראשון של הספר יצא כבר אחרי עמל של שנים והחלק הבא מתוכנן להיות עב כרס מהנוכחי.

3 בעשרת ימי תשובה שבים ומבקשים: "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים **למענך אלוקים חיים**". כך "עשה **למענך** אם לא למעננו" ועוד הזכרות דומות. התמיהה עולה מאליה: מה החוצפה שלנו? באיזו העזה אומרים לה' תעזור **למענך**? במקום לעמוד לפניו באימה, אומרים לו תעשה בשבילך! כאילו השופט הוא זה שצריך אותנו!

הסבר חסידי אומר שזאת לא בקשה אלא **התחייבות**. אנו אומרים: רבש"ע, עשה למענך, תן את התנאים לחיות כדי שנוכל **לשרת אותך**. אנחנו מבטיחים להבין שהחיים הם לא רק זכות אלא אחריות לכבוד מלכות ה'.

להתרומם מעבר לעצמו. המלך הוא אישיות בעל נפש מרוממת בעלת רגישות רוחנית גבוהה, שמתפסת לשמים ומרימה את כולם איתה.

על שאול נאמר: "משכמו ומעלה גבוה מכל העם". שאול היה אדם עמוק, רציני, שראשו בשמים ורגליו בארץ וההעמדה שלו בראש העם אמורה להרים אותם אל השמים. נחשוב על התגובה של דוד אחרי מעשה בת שבע: גדול מלכי ישראל שניצח את כל אויביו, הרחיב את גבולות הארץ עד סוריה וכבש את ירושלים, עומד שבור ונכנע לפני ה' כילד קטן ומקבל באמונה את כל מסכת צרותיו בסוף חייו כתיקון על מעשה בת שבע. ברור שזה טלטל את העם לתשובה וכדברי חז"ל: "לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא כדי לפתוח דרך לבעלי תשובה".

דרך מצוותיך קח, א: מאחר שהמלך הוא בטל למלכות שמים וישראל בטלים למלך – הרי נמצא בו ועל ידו הישר ראל בטלים לאלוקות, וזאת עבודת המלך תמיד, להיות בו ועל ידו הנבראים בטלים לה'.

מעבר לכך, עצם קיום שלטון המלכות הוא דוגמה ועדות למלכות שמים. כלשון הגמרא (ברכות נח,א): "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא". פאר המלכות, עוצמת המלך וביטול העם אל המלך, מעורר באדם כניעות ואימה מפני כוח עליון – וכאשר המלך

משמש דוגמה חיה של ביטול כלפי מעלה, הדבר מעורר בכל העם מודעות לשלטון ה'.

בהערה⁴ הובאו שני סיפורים אודות הדמיון בין מלכות הארץ למלכות השמים.

למדנו אותו המסר: אפשר לחיות חיים ארציים ככל הגויים ולעצור את ההצלחות הצבאיות ברמת הקיום, אבל זו **החמצת הזדמנות קשה**. ה' מראה לנו חיבה מופלאה, מעבר לגבולות הטבע וברור שהוא אינו עושה זאת, כדי שנהיה עוד עם אמריקאי או אנגלי, אלא נקים משכן לשבתו יתברך בעולם.

ג. הניסים שראינו בשנה האחרונה הם קריאה חזקה לפעולה ויצירת בזדמנות לשינוי וליהודי אסור להחמיץ הזדמנויות⁵. החג החשוב ביותר – שקשור ישירות לתשעה באב – מעביר בצורה מהדהדת את המסר שיהודי חייב להיענות לקריאה האלוהית ולהתמסר אליה.

תשעה באב חל תמיד באותו יום בו חל חג הפסח. יום השפל הנורא בתולדותינו שזרק אותנו לגלות פעמיים, חל באותו יום של חג הגאולה הנצחי שהרים אותו מעל כל העמים. אחד הרמזים בכך הוא, שהדרך לשבור את הגלות ולהתחיל עידן של רחמי שמים, עוברת באותה דרך בה יצאנו ממצרים.

הדרך בה מציינים את חג הפסח היא תמונה מאין כמותה: **בלחץ**

4 הגמרא מספרת שם על רב ששת שהיה סגי נהור. פעם הגיע מלך גוי לעיר מגוריו בבבל וכולם יצאו לקבל פני המלך וגם רב ששת בתוכם. צדוקי אחד החל לצחוק ממנו: "מדוע עיור שאינו רואה יוצא לקבל פני המלך?". רב ששת השיב: "תראה שאני אדע טוב ממך ממה שיתרחש". עברה פלוגה ראשונה של חיילי משמר המלך, ברעש גדול, והצדוקי אמר: "הנה המלך!". רב ששת השיב: "לא נכון!". חלפה עוד פלוגה ברעש גדול והצדוקי אמר: "עכשיו בא המלך!". רב ששת: "לא נכון!". חלפה פלוגה שלישית, הפעם בדממה גמורה, אמר רב ששת: "עכשיו הגיע המלך!". הצדוקי נדהם ורב ששת הסביר, שסדרי המלכות בארץ דומים לסדרי המלכות אצל הקב"ה. לכן כמו שלפני בואו של הקב"ה באות קודם פלוגות ברעש ואילו הקב"ה עצמו מגיע בדממה, כאמור אצל אליהו "לא ברוח ה' ולא ברעש ה'", כך שיערתי שיהיה אצל מלך בשר ודם.

סיפור מופת מופלא התרחש בימי רבינו הזקן: "דפוס סלאוויטא" היה מבתי הדפוס החשובים ביהדות אשכנז וזכה להדפיס מהדורה ידועה של התלמוד בבלי ועוד. פעם נקלעו בעלי הדפוס, האחים שפירא, לתביעה קשה מול ממשלת רוסיה והיו בפחד גדול. ר' מאיר רפאל'ס שהיה מראשי קהילת וילנה, הציע להם לפנות בבקשת ברכה מרבינו הזקן ולמרות שלא היו חסידים, החליטו שאין להם מה להפסיד.

רבינו ענה תשובה סתומה: "ידוע שמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, והכוונה היא, שכשם שלא פונים לקב"ה בשמו המפורש, אלא בלשון כינוי של 'הגיבור והנורא' וכיוצא בזה, כך אסור לפנות אל המלך בשמו המפורש, אלא בלשונות כינוי מכובדים". הם התרגשו מהתשובה הלא מתאימה ועזבו את המקום.

ידיד הציע להם לנסוע לפטרבורג, שם ישנו פארק חשוב ששר המשפטים צועד בו מדי יום ולגשת ישירות ולבקש את רחמיו. הם נעמדו שם, אבל באותו יום עבר שם דווקא שר החינוך והתרבות. הם נרתעו ולא ידעו מה לומר, אבל הוא פנה אליהם מעצמו וביקש את עצתם. "הצאר ביקש ממני בתור שר התרבות, לברר לו מאמר שראה בתלמוד: 'מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא', והמלך רוצה לדעת מה הדימיון בין מלכות הארץ המוגבלת למלכות ה' האנסופית?". נשימתם נעצרה והם ענו בהתרגשות את התובנה שחלק איתם רבינו הזקן. הוא התפעל ושאל מה ביכולתו לעזור להם. הם סיפרו והוא היה שליח טוב לפעול את הפעולה.

5 רבי זאב קיצעס, תלמידו של הבעש"ט, חלם כל ימיו לעלות לארץ ישראל. לעת זקנותו הבין שאם לא עכשיו – אימתי והוא היה נחוש בדעתו לנסוע. הוא מכר את הבית, נפרד מהחברים והלך לבקש את ברכת הדרך מהבעש"ט. אך לאכזבתו, הרבי הפנה ממנו את הראש ולא ענה. הוא ניסה שוב ושוב לבקש ברכה והסכמה, עד שיום אחד האיר לו הבעש"ט פנים ואמר: "נו, אם אתה מתעקש לנסוע, יהא ה' עמך", אך הרבי הוסיף עוד משפט סתום: "בכל מקום שתבוא, היזהר שלא תיכשל בלשונך".

רבי זאב קנה כרטיס הפלגה ויצא לדרך. ההפלגה הייתה קשה בגלל הרוחות, והאניה עגנה באי נידח. רבי זאב ירד אל האני, אכל ושתה ופתאום ראה יהודי עומד לפניו. איש מבוגר ומרשים ורבי זאב פתח עמו בשיחה. בין הדברים, עברו לדבר על מצב היהודים בעולם, והיהודי התעניין לדעת מה קורה בגולה כי שמע שהוצרר חמלינצקי ימ"ש עשה טבח ברבבות יהודים רח"ל. רבי זאב, שהיה שרוי באקסטאזה של עליה לארץ, השיב בעליצות כי המצב לא כ"כ נורא ויהודים מתעוררים להתקרב לה'.

התעקש הזקן ואמר כי שמע שאין תקנה בגולה ולכל מקום שהולכים, הרעה רודפת. אך רבי זאב ענה בביטחון כי "בכל דור קמים עלינו לכלותנו והקב"ה מציילנו מידם". שמע הזקן ונאנח מרה. רמעות נשרו על לחייו והוא נעלם מהמקום. לפתע נזכר רבי זאב במה ששמע מהרבי שעליו להיזהר בלשונו! הוא נחרד להבין שפספס את הזדמנות חייו. ברוב שברונו, החליט לשנות את המסלול ולשוב אל הבעש"ט.

הרבי אמר: "דע שהזקן עמו דיברת היה אברהם אבינו, איש החסד, שעומד ומלמד זכות על ישראל. משמים ציפו שתאמר כי ישראל אינם יכולים להמשיך יום אחד בגלות, אך דחית את הקץ עם מידת הביטחון שלך...".

לפתחנו עם העובדה כי בחוגים רחבים ביותר, ובייחוד בחר-גי הנוער, קיימת תנועת התעוררות חזקה לשיבה אל מקור-רוחנינו האמתיים. הנוער דורש שישמיעו לפניו את האמת בשלמותה ואף אלו שלעת עתה אינם בשלים לקבל את עול המצוות בבת אחת, בשלים לשמוע את האמת הטהורה ללא פשרות והניסיון הוכיח כי משהנוער בא במגע עם יהדות אמת – הוא נמשך אליה ובתוספת ההחלטיות והחינניות של בני הנוער.

בהערה⁶ הובא משל עממי, וכאן⁷ פרפרת חריפה אודות מי שנחשד בהחמצת הזדמנות.

הלכה למעשה: הדברים נוגעים בראש ובראשונה ברמת השלטון והמשלה. על המנהיגים לקחת אחריות, כפי שעורר הרבי בתחילת הדברים, ולעורר את העם להפנות את הניסים להתמסרות למלכות ה'. אבל השלטון תלוי בסופו של דבר בכל אחד ואחת. כעת החובה של כל אדם יחיד היא להיות מוביל של התורה ולקחת אחריות על הפצת רעיונות התורה והשתתפות במבצעים הקדושים של הרבי, כמבצע תפילין, נרות שבת וכו', שמייצרים הזדמנות לכל יהודי לבטא את האמונה.

ובחיפזון. הרמב"ם מתחיל את נוסח ההגדה שלו במילים הידועות: **"בהלילו יצאנו ממצרים"**. כך עיקר מצוות הלילה – המצה – מזכירה שיצאנו ממצרים כ"כ מהר, עד שלא הפסיק הבצק להחמיץ וזרקו אותו בחיפזון לתוך התנור.

כל אחד שואל: מה הגדלות בכך שיצאנו מהר? הרי רק גנב בורח באישון לילה? הרבה יותר מרומם לחשוב שלקחנו את הזמן ויצאנו כשרצינו לצאת? יתירה מכך: התמיהה גדולה הרבה יותר, שהרי באמת יצאנו **לאט וברוגע!** בעוד שמכת בכורות הייתה בחצות הלילה ופרעה דחק לצאת מיד, הם יצאו רק "בעצם היום הזה", דהיינו באמצע היום כבני מלכים.

מדוע חייבה אותם התורה התורה לאפות את המצות מהר, **כאילו** שהיו ממהרים ולחוצים? הרבי כתב פעם רעיון מיוחד במינו:

3. מכתב כללי יא ניסן תשכ"ג: מיד עם בוא הרגע לשים קץ לטומאת מצרים, אסור היה להחמיץ את ההזדמנות כהרף עין. סכנת ההחמצה לא הייתה שמא המצרים יתחרטו, אלא שמא יימצאו **מבני ישראל** כאלה שיתחרטו לעזוב את אורח החיים אליו התרגלו במצרים וללכת המדברה לקבל התורה. הקריאה היא נצחית: שעת כושר בלתי רגילה מתרפקת

6 משל עממי: בחור רצה להתחתן עם בת חקלאי עשיר, שהייתה אינטליגנטית ובעלת אופי מצוין. הוא ניגש לאביה והאב אמר שיערוך לו מבחן לוודא שהוא חכם ונבון וימלא את חיי בתו אושר.

"אני הולך לשחרר שלושה פרים ועליך לתפוס את הזנב של אחד מהם". הבחור עמד בשטח הפתוח וחיכה לשור הראשון. דלת הרפת נפתחה ויצא שור מפחיד, הכי קשוח שהוא ראה אי פעם והוא חשש שזו תהיה התאבדות לתפוס את זנבו. הוא העריך שהשור הבא יהיה בחירה טובה יותר והוא נתן לשור לעבור לפניו. הדלת נפתחה שוב, זה לא היה קשוח כמו הראשון, אבל די מלחיץ. הצעיר העריך שהבחירה הבאה תהיה עוד יותר טובה. הוא רץ אחורה ואיפשר לשור לעבור אותו. הדלת נפתחה בפעם השלישית וחיוך עלה על פניו. זה היה עגל קטן וחמוד, חלש וביישן. הוא התמקם היטב וניסה לתפוס את הזנב, אבל איך, לעגל הזה לא היה זנב...

ללמד שצריכים לקפוץ על ההזדמנות הראשונה שנקרית בחיים וגם אם היא נראית מאתגרת...

7 רגעי השיא של מגילת אסתר, מעלים את השאלה, איך המן לא חשד באסתר? כיצד הנבל הערמומי שבנה מזימה מחושבת עד הפרט האחרון, נפל לבור שחפרה לו המלכה?

רגע אחרי שפורצת הגזירה, אסתר נכנסת פתאום לפעולה. המלכה השתקנית שלא ביקשה דבר ולא גילתה עמה ומלדתה, מגלה לפתע פעלתנות יתר ומנהלת את חיי המלך. היא מזמינה את המלך והמן אל המשתה אשר הכינה להם, וכאשר המלך שואל בתוך המשתה מהי מבקשת, היא מפצירה שהמלך והמן יבואו גם מחר אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך.

המגילה ממשיכה עם התגובה המאושרת של המן, כשהוא מספר לאוהביו וזרש אשתו את אשר גדלו המלך ו"אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר אני קרוא לה עם המלך". התמיהה עולה: איפה החיישנים של המן? כיצד לא צלצלו הפעמונים במוחו לשאול מה אסתר זוממת?

ראיתי הסבר חריף בספרו הרחב של הרה"ח יוסף יצחק כץ, "ונשמע פתגם המלך" 277: המן חשש מתכניותיה של אסתר, אבל מילה אחת הפילה אותו ברשת שפרשה תחתיו: "יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך". אסתר דוחה את המלך למחר ואומרת כי היום לא תמלא בקשתו. הדחינות הזו הרדימה את המן וגרמה לו לחשוב שאסתר היא **מחמיצת הזדמנויות סדרתית**. המן ידע שיהודי עושה היום מה שאפשר לעשות מחר, ואם אסתר דוחה למחר את מה שצריך לעשות היום – היא כנראה 'אחת משלנו', מזרע עמלק שדוחים ודוחים ולא מתחילים.

הטקטיקה של עמלק רמוזה בפסוק שאומר בלעם: "ראשית גויים עמלק" והמילים "ראשית גויים עמלק" הם ראשי תיבות **"רגע"**. שכן זו השיטה של עמלק: לומר **"רק רגע ואחר כך אעשה כדבר המלך"**. עמלק אינו מכחיש את עצם הצורך בשינוי, אבל פועל בצורה מחוכמת. הוא אומר: בוודאי חשוב לעורר את לב הנוער לשינוי רוחני, אבל כרגע אתה עסוק בהכנות לחופש ובמצב רוח של אוגוסט ומיד אחריהם תהיה זמין להיכנס למחויבות הזו...

מנגד, מחיית עמלק היא לפעול באופן של "נאו"! משיח עכשיו! שכן כשאדם מחכה לאוצר שישנה את חייו, הוא אינו דוחה למחר, אלא להוט להשיגו היום וכל הוריו משוכח.

אנקדוטה מתוקה (לגדול 2, סיון רהב מאיר): יונינה אלדר היא פרופסור להנדסת חשמל במכון ויצמן וזוכת פרסים רבים על תרומתה למחקר. היא נולדה בטורונטו והוריה דיברו תמיד על תוכניות לעלות לארץ. כך חלפו השנים עד שהגיעה לכיתה א', כשהם תמיד רוצים לעלות לארץ ולא עושים דבר בכיוון.

פעם אימא שלה, ויקי, פתחה את דלת המקרר וגילתה שהוא שבק חיים. המוצרים היו חמים ומקולקלים. הילדים אמרו שצריך לקנות חדש, אבל ויקי הכריזה: "לא נקנה מקרר חדש בחוץ לארץ, הגיע הזמן לעלות לישראל". הם ארזו את המזוודות ותוך שבועיים היו בארץ. בזכות מקרר. זו הזדמנות שלא הוחמצה והפכה לשינוי חיים.

נסיים בווארט מיוחד במינו: בימי 'בין המצרים', שבהם עם ישראל כוסף לבניין בית המקדש, עורר הרבי על חשיבות הלימוד בהלכות הבית ולקרב את החלום אל המציאות. הלכה מעניינת קשורה בארון הברית. הפסוק מצווה: "בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו". הרמב"ם קובע כך להלכה (לא תעשה צו): "הזהירנו מהסיר בדי הארון מתוך הטבעות, והעובר על לאו זה לוקה".

בכלי המקדש הגדולים – ארון הברית, שולחן לחם הפנים והמזבחות – היו קבועים טבעות בשני צידי הכלי ובהן מוטות ארוכים. בני לוי שנשאו את כלי המשכן, העמיסו את הכלים על כתפיהם בעזרת המוטות ונשאו בכבוד את הכלים. אולם בכל הנוגע למוטות הארון, התורה אוסרת נחרצות להסיר את מוטות הארון מתוך הטבעות וגם כשהארון כבר עומד ב'קודש הקודשים'. ההלכה הזו ייחודית לארון הברית, בעוד משולחן לחם הפנים ומהמזבחות היו מפרקים את מוטות הנשיאה בעת הנחתם בקודש.

התמיהה ברורה: לשם מה להשאיר את מוטות הנשיאה כאשר הארון במקומו, ועד ש"העובר על לאו זה לוקה"? הארון עמד בבית המקדש הראשון במשך 350 שנה רצופות בלי לזוז (עד שהמלך יאשיהו טמן אותו באדמה סמוך לחורבן). ומאיזה טעם היה עליו לעמוד מאות שנים מוכן להובלה?

ספר 'החינוך' מיישב: זאת הייתה היערכות לפינוי מהיר בשעת חירום. עלולה להישמע אזעקת אויבים שצרים על ירושלים, והכוהנים עלולים להשחיל בבהלה את המוטות בתוך הטבעות והוא עלול להישמט וליפול. לכן נצטוונו שלא לנתק אותו ממוטות הנשיאה כדי להיות מוכנים לתזוזה מכובדת. אולם ברור שאין זה מכבודו ומיפיו של הבית להשאיר את הארון מאות שנים כשהוא מחובר למוטות נשיאה בתור היערכות לפינוי מהיר?

הרבי מוצא כאן הוראת-חיים הנוגעת לכל אחד ואחת (לקו"ש טז/334): ארון הברית, שבו לוחות הברית וספר התורה שכתב משה, הינו סמל ליהודי הלומד תורה. הארון חייב לעמוד תמיד **בתנועה**, מוכן לתזוזה החוצה, להורות שלומד התורה צריך להיות **מוכון לתנועה החוצה**. מצוות לימוד התורה אינה רק ללמוד ולדעת, אלא גם ללמד ולשתף אחרים במה שהינך לומד. מהפכות אינן מתרחשות על ידי גנרלים, אלא באמצעות המון העם. אם כל אחד ואחת ירגיש אחריות לשאת את התורה הלאה, היא תגיע למקומות שאי אפשר לתאר.

זאת המשימה כעת, הקב"ה יושב ומצפה ואנחנו נעמוד בה. נתמסר לניצול ההזדמנות שקיבלנו מהשמים והקב"ה יהפוך את הימים לששון ולשמחה בשמחת הגאולה האמתית בקרוב ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il